

Državni izpitni center

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

SLOVENŠČINA

≡ Izpitna pola 1 ≡

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Torek, 5. maj 2009

SPLOŠNA MATURA

RAZPRAVLJALNI ESEJ

LJUBEZEN V ROMANIH ČUDEŽNI FELIKS TER PREVZETNOST IN PRISTRANOST

Kandidat je v eseju skušal

A pojasniti pomembne preobrate v romanih, ki jih povzročijo ljubezen;

do 4 + do 4 točke

za **pojasnilo** pomembnih preobratov v obeh romanih, ki jih povzročijo ljubezen, npr.: V obeh romanih je ljubezen pomembna tema, saj gre za družinska romana, v katerih igra to čustvo odločilno vlogo. Ljubezen v obeh romanih povzroči kar nekaj preobratov, največ v romanu *Prevzetnost in pristranost*, ko tri poroke spremenijo življenje Elizabeth, Jane in Lydie; prvi dve se s pravilno izbrano ljubeznijo celo povzpnete na družbeni lestvici. Ljubezen igra pomembno vlogo tudi v *Čudežnem Feliksu*: zaradi zakonolomne ljubezni svoje matere postaneta Erna in Heda pretirano občutljivi in cinični dekleti, medtem ko mati Štefanija v svoji ljubezenski zaslepljenosti tvega gospodarski polom družine, iz ljubice pa se postopoma spreminja le v negovalko Skobenskega ...;

(S 4 točkami vrednotimo tudi en preobrat iz vsakega romana, ki je pojasnjen na višji ravni.)

8 točk

B primerjati vpliv družbenih in družinskih razmer na ljubezenske poti Feliksa ter Elizabeth in Jane;

do 12 točk

za **primerjavo** vpliva družbenih in družinskih razmer na ljubezenske poti Feliksa ter Elizabeth in Jane, npr.: Na ljubezenske poti Feliksa, Elizabeth in Jane so vplivale družbene in družinske razmere. Toda če so na Feliksovo ljubezensko pot vplivale predvsem družinske okoliščine, so bile za ljubezenski poti sester Bennet pomembnejše družbene. Feliks živi po mamini smrti pri sorodnikih, kjer se zaljubi v sestrično Erno. Ta mu zaupa, da se ne bo mogla nikoli močno zblížati z njim. Pravega vzroka mu ne razloži, ker ga ne bi rada prizadela: Feliksa zavrača tudi zaradi davne (neutemeljene) materine obtožbe, da je otrok incesta, torej njen polbrat. Skupno življenje bi ju mogoče še zblížalo, a Feliksovo ljubezensko pot spet preusmerijo družinske razmere. Nenadoma se pojavi njegov oče, ki ga posvari, da sta kot Juda zaradi prihajajoče vojne v nevarnosti. Feliks se mu na begu pridruži in tako pokoplje svoje ljubezenske upe. Tudi za ljubezenski poti Elizabeth in Jane bi lahko trdili, da so ju usmerjale družinske razmere, a ker so bile te popolnoma odvisne od družbenih pogojev, je bil vendarle vpliv družbenih razmer močnejši. Družinske konvencije angleškega srednjega ali/in višjega sloja konec 18. in v začetku 19. stoletja so bile namreč zamejene z družbenimi normami. Ker ženske niso bile deležne enokopravne izobrazbe ali zaposlitve, je bila njihova družbena uveljavitev odvisna od poroke, ta pa od strogih pravil socialne razslojenosti, snubitvenega bontona in ambicioznih družinskih želja. Tudi Elizabeth in Jane bi zaradi takratnih družbenih razmer kmalu ostali neporočeni: Jane se je bala javno pokazati svoja ljubezenska čustva, kar sta si Darcy in Bingley razlagala kot njeno ravnodušnost, pobeg Lydie z ljubimcem pa bi lahko (če ga ne bi Darcy diplomatsko rešil) pomenil družinsko sramoto in odvzem možnosti za primerno poroko vsem petim sestram;

(do 5 + do 5 točk)

za **primerjavo** družbenih in družinskih razmer samo znotraj posameznega romana;

(do 2 + do 2 točki)

samo za navajanje vpliva brez primerjave;

12 točk

- C** pojasniti, katera izmed naštetih literarnih oseb si je ljubezensko srečo priborila prav zaradi osebnostnih lastnosti;

do 4 točke

za **pojasnilo** prioritve ljubezenske sreče zaradi osebnostnih lastnosti, npr.: Čeprav ima Jane veliko pozitivnih značajskih lastnosti, ji te v boju za ljubezensko srečo niso pomagale, ker je bila premalo samozavestna in dejavna. Z osebnostnimi lastnostmi si je priborila ljubezensko srečo njena najljubša sestra, saj jo je Darcy prav zaradi njih kljub nekaterim stanovskim pomislekom vzljubil že na začetku romana. Elizabeth je bila namreč popolnoma drugačna od povprečnih žensk tistega časa: razgledana, duhovita, nekonvencionalna, samokritična ... Najprej je Darcyja to, da se Elizabeth kljub stanovski in spolni razliki z njim enakopravno pogovarja, osupnilo, nato pa je v njej prepoznal primernega sogovornika in idealno žensko. Če ne bi bila Elizabeth pogumna psihologinja in strateginja, si Darcyjeve ljubezni potem, ko jo je že zavrnila, ne bi mogla spet priboriti;

4 točke

- Č** razložiti, katero ljubezensko razmerje v obeh romanih najmanj in katero najbolj ustreza njegovi predstavi o pravi ljubezni;

do 3 + do 3 točke

za **razlago** ljubezenskega razmerja, ki najmanj in najbolj ustreza predstavi prave ljubezni, npr.: Moji predstavi o pravi ljubezni najmanj ustreza ljubezensko razmerje ..., najbolj pa ji ustreza ...

6 točk

Andrej Hieng: Čudežni Feliks (odlomek)

Andrej Hieng: Čudežni Feliks. Ljubljana: Modrijan, 2008. 241–243.

Kandidat je v eseju skušal

- A** v odlomku prepoznati in pojasniti posebni namen Erninega povabila na sprehod v gozd;

do 2 + do 3 točke

za **prepoznavo in pojasnilo** posebnega namena Erninega povabila na sprehod v gozd, npr.: Erna je povabila Feliksa na sprehod v gozd, da bi se mu izpovedala. Izbrala ga je kot edinega človeka, s katerim bo popolnoma odkritosrčna. Ker meni, da jo je mama pri večerji na očetov rojstni dan pred celo družino (tudi pred Feliksom) osmešila in osramotila, bi rada pojasnila svoja čustva, predvsem pa osvetlila vzroke sovraštva do matere – v celotnem odlomku prepričuje Feliksa, da je prav mati uničila njenega očeta, svojega moža;

5 točk

- B** predstaviti Ernine značajske lastnosti v odlomku in jih ovrednotiti;

do 3 + do 3 točke

za **predstavitev Erninih značajskih lastnosti v odlomku in njihovo ovrednotenje**, npr.: Erna je v odlomku predstavljena kot oseba, ki nadzoruje situacijo in narekuje ritem pogovora. Ker se v čustvenem pogovoru skoraj preveč obvladuje, se zdi, da hoče s svojo pripovedjo predvsem očarati Feliksa oz. potrditi svojo moč. Najbrž je svojo izpoved vnaprej zrežirala, saj je nič ne zmede, hkrati pa v postopnem razkrinkanju maminih slabosti spretno stopnjuje dramatičnost. V svojem sovraštvu je pikra, neprizanesljiva in nepopustljiva. Do matere je v kruti gostobesednosti trmasto groba in maščevalna, v svoji želji po prepričljivosti pa vztrajna in ukazovalna. Njene značajske lastnosti se mi zdijo ...;

6 točk

- C** predstaviti Ernine značajske lastnosti glede na poznavanje celotnega romana;

do 5 točk

za **predstavitev Erninih značajskih lastnosti v okviru celotnega romana**, npr.: Od vseh romanesknih oseb je najtežje natančno določiti prav Ernine značajske lastnosti, saj celo sama o sebi meni, da je protislovna oseba. Kot v odlomku je tudi v celotnem romanu pikra, neprizanesljiva in nepopustljiva predvsem do matere, kritična pa tudi do svoje sestre Hede in bratranca Feliksa; bolj razumevajoča in sočutna je do očeta, kasneje tudi do Skobenskega. Naštete negativne značajske lastnosti niso prevladujoče, saj se največkrat prepletajo, kot je to značilno za najstnike, s pozitivnimi: s pogumom, samostojnostjo, razsodnostjo, zmožnostjo razčlenjevanja in ocenjevanja. Bega pa jo lastni dvojni odnos do Leonida Jurjeviča Skobenskega; izvor njene splošne ambivalentnosti lahko povežemo s travmami iz otroštva in zgodnje mladosti;

5 točk

Č razložiti, kako Erna v odlomku razkriva svoje sovraštvo in kako ga Feliks skuša zaježiti;

do 4 + do 4 točke

za **razlago** razkrivanja Erninega sovraštva in Feliksovih poskusov njegove zaježitve, npr.: Erna je svoje razkritje sovraštva skrbno načrtovala, zato je najprej polaskala Feliksu z izjavo, da je edini človek, s katerim bo skrajno odkritosrčna. Že na začetku odlomka sta v skladu z Erninim scenarijem zamenjala svoji običajni vlogi: Erna je gostobesedni govorec, Feliks pa razumevajoči poslušalec. Erna v razkrivanju svojega sovraštva prehaja od povzetka konkretnega dogodka (smešenje na »komemorativni« večerji) do navajanja splošnih vzrokov materine krivde. Ker se Feliks ne more kar enostransko odločiti za Erno in s tem priznati nenaklonjenost njeni materi, se Erna odloči za skrajno priznanje »zelo jo sovražim«. Ko opazi, da Feliks kljub temperamentnemu obtoževanju Štefanije ne verjame povsem v njene grehe, označi mater za zavratno in kruto mačko, ki se rada igra s plenom, v resnici pa jo zanima samo ena stvar. Prav poimenovanje te stvari – onéganje – predstavlja vrhunec njenega sovraštva v odlomku, ko je materina »vulgarnost« namerno označena z vulgarnim izrazom. Feliks ni navajen tako skrajnega Erninega sovraštva do matere, saj ga do tega odlomka ni izražala. Ker se mu zdi pristransko, hkrati pa se noče mešati v odnos mati–hči, skuša blažiti njeno jezo. Njegovo nelagodnost in nemoč sprva izraža tišina, po izjavi o popolnem sovraštvu pa rotitve, naj ne uprizarja matere kot coprnice. Feliks opozori Erno na edinstvenost materinstva, ki naj ga ne bi blatila. Ko Erna izgovori še vulgarno besedo, s katero poimenuje materino slabost, jo zgroženo opozori na neprimernost besedišča;

8 točk

D predstaviti in pojasniti slogovna sredstva v odlomku, ki prispevajo k dramatičnosti;

do 3 + do 3 točke

za **predstavitev** in **pojasnilo** slogovnih sredstev v odlomku, ki prispevajo k dramatičnosti, npr.: K dramatičnosti prispevajo različna slogovna sredstva. Ker hoče Erna prepričati Feliksa o resničnosti svoje izpovedi, že na začetku uporablja retorične nagovore (npr. poslušaj, dobro poslušaj), napetost pa stopnjuje s preišljenim govorom, vrivki tišine in vzkliki. Največjo stopnjo presenečenja oz. ogorčenosti izražajo vzklične povedi, zaznamovane z dvojnimi ločilom (Kaj praviš?!), ekspresivnost pa povečujejo pogovorne besede (npr. blamaža, razcmeriti se, štafaža, onéganje, stakniti ...). Izredno dramatičnost v njunem odnosu izraža dialog, ki na posameznih mestih spominja na dramski govor. Čustva obeh še bolj dramatično in prepričljivo izražajo metafore oz. slikovite prispodobе, ki celotno pripoved popestrijo: naredi se izzivalna tišina, ki jo robijo murni na trati; besede padejo v njegovo sanjarijo kakor skobec med kokoši; od argumenta do argumenta stopiclja kakor po jajcih; to je zavratna in kruta mačka, ki se rada igra s plenom.

6 točk

POZOR!

- Ocenjevanje nalog z **manj kot 600 besedami**:

a) *vsebina*: točke dodajamo po točkovniku,

b) *jezik*: število možnih točk za jezikovno pravilnost, slog in zgradbo ustrezno znižujemo, in sicer:

Število besed	Jezik. p.	Slog	Zgradba
600–450	6	5	5
449–300	4	4	4
299–150	2	2	1
pod 150	1	1	0

- Enakovredno upoštevamo zapisa Elizabeth/Elisabeth.
- Sklanjanje imen: Bingley – Bingleyja/Bingleya; Darcy – Darcyja/Darcya; Lydia – Lydie/Lydije; Elizabeth – Elizabeth/Elizabeth
- Svojljni pridevniki: Bingley – Bingleyjev/Bingleyev; Darcy – Darcyjev/Darcyev; Lydia – Lydiin/Lydijin; Jane – Janin; Charlotte – Charlottin; Elizabeth – Elizabethin; Lizzy – Lizzyjin

Upoštevamo enoten zapis v celotni nalogi.